

Kirje

8.3.2025

VN/27189/2023
VN/27189/2023-STM-14Sisäministeriö
kirjaamo.sm@gov.fi

Asia: VN/27189/2023

STM; lausunto ehdotuksesta poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi

Asia:

Sisäministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa ehdotuksesta poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisiä tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi.

Hallituksen esitysluonnos poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi poliisin henkilötietolain, maahanmuuttohallinnon henkilötietolain ja ulkomaalaislain säännöksiä biometristen tietojen käsittelystä ehdotetaan esitysluonnoksessa muutettavaksi siten, että tietoja olisi mahdollista käyttää nykyistä laajemmin muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen.

Muutokset koskisivat poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin tallennettuja biometrisia tietoja sekä poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja ulkomaalaisten biometrisia tietoja.

Tietoja saisi käyttää muun muassa henkilöllisyyden selvittämiseksi, uhrin tunnistamiseksi, merkittävän vaaran estämiseksi sekä eräiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tietoja saisi myös luovuttaa nykyistä laajemmin Schengenin tietojärjestelmään (SIS) ja muille viranomaisille.

Lisäksi poliisilain säännöstä henkilöllisyyden selvittämisestä henkilötuntemerkkien avulla täsmennettäisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto:

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta. Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa ehdotuksen tavoitteita.

Esitetyt säännökset mahdollistaisivat lähes kaikkien Suomen kansalaisten ja Suomessa ulkomaalaislain nojalla rekisteröityjen ulkomaalaisten biometristen tietojen käyttämisen vertailuaineistona.

Esitysehdotuksen mahdolliset vaikutukset yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan ja käsittelyyn liittyvät riskit voivat siten olla huomattavia. Erityisesti tämän takia ja jotta esitettävän sääntelyn tavoite saavutettaisiin, hallituksen esitysluonnoksen jatkovalmistelussa tulisi ministeriön arvion mukaan kiinnittää huomiota erityisesti neljään eri asiakokonaisuuteen:

1. käyttötarkoitussidonnaisuus ja perusoikeusrajoitusten oikeasuhtaisuus

Postiosoite
Postadress
Postal Address
ValtioneuvostoKäyntiosoite
Besöksadress
OfficePuhelin
Telefon
TelephoneFaksi
Fax
Faxs-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internetPL 23
00023 ValtioneuvostoSnellmaninkatu 1 A
Helsinki0295 16001
+358 295 16001

2. oikeusturvakeinot

3. suojatoimet

4. tekoälyn käyttö.

Seuraavassa on sosiaali- ja terveysministeriön keskeisiä huomiota lausuntopyynnössä esitetyistä kysymyksistä.

1. Poliisin henkilötietolakiin ehdotetut muutokset

Esitysehdotuksessa tarkoitettu henkilötietojen käsittely passilain ja henkilökorttilain mukaisissa tehtävissä kuuluu EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan ja se on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan sekä 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaisen kansallisen liikkumavaran käyttöön kuuluvaa kansallista lainsäädäntöä. Osa ehdotetusta sääntelystä kuuluu kuitenkin rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan, joka siis edellyttää kansallista täytäntöönpanoa lailla.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia täydentävän erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan biometriset henkilötiedot ovat valtiosääntöisesti arkaluonteisiksi arvioitavia henkilötietoja. Valiokunta on hyvin vakiintuneesti painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille. Valiokunnan mielestä esimerkiksi arkaluonteisten tietojen rekisteröinti merkitsee erityistä tarvetta huolehtia järjestelmään talletettavien henkilötietojen suojaamisesta väärinkäytön vaaroilta ja kaikenlaiselta tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä. Arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. Näiden tietojen käsittelyn osalta perusoikeuksien rajoitusedellytysten täyttyminen on arvioitava ja perusteltava tarkasti erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden näkökulmasta.

Ottaen huomioon esitysehdotuksessa tarkoitettujen henkilötietojen erityinen luonne ja riskit, sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, että jatkovalmistelussa olisi hyvä kiinnittää huomioita esitysehdotuksen perusoikeusrajoitusten oikeasuhtaisuuden arvioimiseen ja myös pykäläkohtaisten ja säätämisyjärjestysperustelujen kehittämiseen. Nimittäin vaikuttaisi, että sellaisena, kun esitysehdotus on tällä hetkellä, ehdotetut säännökset eivät liene tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g ja 6 artiklan 3 alakohdissa tarkoitettulla tavalla oikeasuhtaisia niille ehdotettuun tavoitteeseen nähden, eivätkä tämän takia vaikuttaisi noudattavan oikeutta henkilötietojen suojaan siten kuin EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on edellytetty tehtävän.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että henkilötiedot ovat asianmukaisia ja olennaisia eivätkä ne ole liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Direktiivi on Suomessa täytäntöönpantu rikosasioiden tietosuojalalla. Esityksessä arvioidaan, että biometrinen henkilötietojen vertailuaineisto ehdotuksessa mainittuihin tarkoituksiin koskisi yli 70 prosenttia koko Suomen väestöstä. **Sääntelyllä olisi siis merkittäviä vaikutuksia suurimpaan osaan suomalaisista.**

Esitysehdotuksen mukainen biometrinen henkilötietojen käsittely on rikosasioiden tietosuojadirektiivin perusteella siis hyvin laajaa verrattuna siihen käyttötarkoituksiin, joita varten niitä tultaisiin esitysehdotuksen mukaan keräämään ja muutoin käsittelemään. Tämän takia esitettävää sääntelyehdotusta ja myös sen perusteluja tulisi oikeasuhtaisuuden näkökulmasta arvioida EU-sääntelyn edellyttämän ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti.

Esitysehdotukseen ei sisälly arviota passeja ja henkilökortteja varten kerättyjen biometrinen henkilötietojen alkuperäisen ja nyt ehdotetun toisiokäytön yhteensopivuudesta, vaikka asiaan on aiemmin kiinnitetty huomiota sisäasiainministeriön selvityksessä. Myös tämän asiakokonaisuuden osalta jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota asiakokonaisuutta koskevaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön ja toisaalta arvioida ehdotuksen yhteensopivuus EU:n perusoikeuskirjan ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön edellyttämän suhteellisuusperiaatteen kanssa.

2. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotetut muutokset

Esitettävät muutokset perustuvat suurimmilta osin viittauksiin esitysehdotusluonnoksessa ehdotettuihin poliisin henkilötietolain säännöksiin, joiden osalta jatkovalmistelussa olisi otettava huomioon, mitä edellä sosiaali- ja terveysministeriö niistä lausui.

3. Ulkomaalaislakiin ehdotetut muutokset

Myös nämä esitettävät muutokset perustuvat suurimmilta osin viittauksiin esitysehdotusluonnoksessa ehdotettuihin poliisin henkilötietolain säännöksiin, joiden osalta jatkovalmistelussa olisi otettava huomioon, mitä edellä sosiaali- ja terveysministeriö niistä lausui.

4. Esityksen pääasialliset vaikutukset

Esitysehdotus sisältää sängen vähän oikeusturvakeinoja. Ehdotettavaan sääntelyyn ei esimerkiksi sisälly ennakkolista tai jälkikäteistä tuomioistuimen tai muunkaan viranomaisen lupaa, eikä valvontaa. Tähän tulisi jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota.

Esitysehdotuksessa esitetyille perusoikeuksien rajoittamiselle perusteluksi todetaan, että tietosuojalainsäädännössä säädetään muun muassa rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta, valvontaviranomaisesta ja oikeusturvasta, vahingonkorvauksesta, rangaistuksista ja vaitiolovelvollisuudesta. Esitysehdotuksessa ei kuitenkaan ehdoteta muutoksia voimassa olevaan rekisteröidyn oikeuksia ja oikeussuojakeinoja koskevaan sääntelyyn. Onko rekisteröidyillä siis käytettävissä täydet EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset rekisteröidyn oikeudet vai onko niitä rajoitettu ja jos on, miten rajoitukset on perusteltu EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti ja ovatko rajoitukset oikeasuhtaisia niille asetettuihin päämääriin?

5. Muut huomiot esitysluonnoksesta

Säännöksen perusteluissa viitataan EU:n tekoälyasetukseen ja mahdollisuuteen käyttää reaaliaikaista kasvojentunnistusta. Tämä esitysehdotuksen mukaan tulisi mahdolliseksi, mikäli sellainen myöhemmin otettaisiin käyttöön EU:n tekoälyasetusta täydentävällä kansallisella lainsäädännöllä. Esityksessä on lyhyesti käyty läpi EU:n tekoälysääntelyä. Jatkovalmistelussa hallituksen esitysluonnosta tulisi kuitenkin usean eri kohdan osalta arvioida suhteesta EU:n tekoälyasetukseen.

Säätämisperusteluissa todetaan, että esityksessä ehdotetun henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn arvioidaan olevan välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide ottaen huomioon ehdotusten taustalla olevien tavoitteiden painavuus suhteessa rajoitettavaan perusoikeuteen. Esitysehdotuksessa ei kuitenkaan perustella selkeästi sitä, että esitettävät toimenpiteet olisivat välttämättömiä tai oikeasuhtaisia. Vaikuttaisi siltä, että nyt esitetty sääntely on sellaista, joka rajoittaisi perustulaisissa turvattua yksityiselämän ja henkilötietojen suojan ydinaluetta. Tällä on merkitystä myös kansallisen turvallisuuden ja yleisen turvallisuuden kannalta.

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Hallitusneuvos

Joni Komulainen

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu

Tiedoksi

VN/27189/2023-STM-14

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: